

Manisa'nın Soma ilçesinde özel sektöre ait yeraltı kömür işletmesinde 13 Mayıs 2014 tarihinde ocakta çıkan yangın sonucu meydana gelen iş kazasında yüzlerce maden çalışanı hayatını kaybetmiş, çok sayıda işçimiz yaralanmıştır.

Söz konusu ocakta bilirkişi incelemesi tamamlanmamış olup, yangının oluşumu ve nedenleri hakkında farklı yorumlar yapılmaktadır.

Ülkemizde her maden kazasından sonra ÜLKÜTEK olarak dile getirdiğimiz ve Madencilikle ilgili oda ve kuruluşlarında dile getirdiği ancak bu güne kadar henüz somut bir karşılık bulamayan tespit ve çözüm önerilerimizi bir kez daha kamuoyu ile paylaşmakta yarar görüyoruz:

Son yıllardaki kaza istatistikleri incelendiğinde, özellikle madencilik sektöründe iş kazalarının belirgin bir şekilde artarak devam ettiği görülmektedir. Özellikle yeraltı kömür madenciliği, işçi sayısı başına düşen kaza ve ölüm sıralamasında bütün sektörlerin başında yer almaktadır. Bu nedenle, madencilik sektörü daha yakından izlenmeli, değerlendirilmeli ve kaza önleme çalışmalarına daha fazla ağırlık verilmelidir.

Her türlü eksiğine rağmen 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunun kabul edilmesi ve bununla ilgili çok sayıda tüzük ve yönetmelik ve tebliğin Avrupa Birliği mükteşebatına uyumlu olarak yürürlüğe sokulması ülkemiz açısından olumlu bir gelişmedir. Ancak uygulamada sorunlar hala devam etmektedir.

Ülkemizde; yüksek risk taşıyan, kurlsız ve denetimsiz çalışan, mühendislik bilim ve tekniğinden uzak, teknik elemanın gözetim ve denetimi olmaksızın, tamamen ilkel koşullarda çalışan pek çok maden işletmesi bulunmaktadır. Bu nedenle bugün her yeraltı kömür işletmesinin ilgili yönetmelikler gereği zorunlu kullanması gereken alev sızdırmaz, antigrizu makine ve donanımların bir ocakta var olmasının "örnek ocak" olarak adlandırıldığı eksik ve yanlış bir anlayışa sahip olunduğunun altını çizmekte yarar görüyoruz.

Kazalar incelendiğinde, madenlerin özelliklerine uygun olan işletme yöntemlerinin seçilmediği ve yeraltı madenciliğinde güvenli bir çalışma ortamının yaratılmasında olmazsa olmaz unsurlar olan havalandırma, tahkimat ve nakliyat projelerinden birinin veya birkaçının eksik ya da hatalı yapıldığı gözlenmektedir. Özellikle özelleştirme

kapsamında özel sektör tarafından devralınan madenlerde gelişen teknolojiye paralel yatırımların yapılmadan eskimiş teknoloji ve donanım ile madencilik faaliyetlerinin sürdürülmesi ve bunlara, çalışanların çalışma yaşamındaki ekonomik ve sosyal sorunları, eğitimsizlik, çalışanların ve/veya işi yapan firmaların deneyimsizliği de eklendiğinde, kazalar bir anlamda kaçınılmaz hale gelmektedir.

Madencilik, doğası gereği içerdiği riskler nedeni ile özellik arz eden, bilgi, deneyim, uzmanlık ve sürekli denetimi gerektiren en riskli iş koludur. Ülkemizdeki madencilik kamu kurum ve kuruluşlarının bu bilgi ve deneyime ulaşması uzun yıllar gerektirmiştir. Son yıllarda uygulanan yanlış politikalar, ülke madenciliğini küçültmüş; madencilik bilgi ve deneyim birikimini dağıtmış ve dağıtmaya da devam etmektedir. Bu birikim ve deneyime sahip olan kurum ve kuruluşlar yerine, üretimin teknik ve alt yapı olarak yetersiz, deneyim ve uzmanlaşmanın olmadığı kişi ve şirketlere bırakılması, buna ek olarak denetimin de yeterli ve etkin bir biçimde yapılamaması kazaları beraberinde getirmektedir.

Kaza riski oranı en yüksek işkolu olan madencilikte, işçi sağlığı ve güvenliğine yönelik yatırım ve önlemlerin alınması çok önemlidir. Bilim ve teknolojiye uzak yapılan maden işletmeciliği, gerekli yatırımların yapılmaması, hızlı ve yüksek kazanç sağlanabilmesi için üretim zorlamaları, çalışanların örgütsüzlüğü, yoksulluğu ve bunlara bağlı olarak oluşan yetersiz beslenme, ailesel sorunlar ve benzeri durumlar kazalara adeta davetiye çıkarmaktadır.

Kazaların önlenmesi için bilimsel ve teknik yatırımların yanı sıra, örgütlenmenin ve sendikalaşmanın önündeki engellerin kaldırılması, çalışma yaşamı ile birlikte çalışanların sosyal ve ekonomik yaşamlarının da iyileştirilmesi zorunludur. Maden çalışmalarında kazaların en büyük nedenlerinden biri sendikaların zayıflatılması ve taşeron işçi çalıştırılmasıdır. İş kanununda yapılacak düzenleme ile taşeronlaşma engellenmeli ve madencilikte kullanılan asgari ücret ayrıca belirlenmelidir.

Kazaların oluşmasına neden olan etkenlerin, Odaların ve ilgili bakanlıkların, madencilik kurum ve kuruluşlarının, üniversitelerin, sendikaların koordinasyonu ile birlikte en kısa zamanda masaya yatırılması, detaylandırılması ve çözümlendirilebilmesi için acil olarak eylem planı hazırlanması gerekmektedir.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği yatırımları teşvik edilerek desteklenmelidir. İş güvenliğinin önemi topluma ilkokuldan itibaren verilen eğitimlerle kazandırılmalı iş güvenliği önlemlerinin alınması bir yasak savma ve bir formaliteyi yerine getirme olarak görülmemelidir.

İş güvenliği denetiminden birinci derecede sorumlu olan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, yaşanan iş kazalarının önlenmesi için görevlerini tam olarak yerine getirmelidir. Yasal mevzuatlarda yapılacak düzenlemelerle denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekirken, çıkarılan yönetmelikte denetimin özelleştirildiği ve ticarileştirildiği ve meslek odaları ve kuruluşların görüşlerinin dikkate alınmadığı görülmektedir.

Kaza sonrası organizasyon ve koordinasyonun, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bünyesinde kurulacak profesyonel bir birim tarafından ocağın yerel kurtarma istasyonları ile koordineli yürütülmesi, buna ilişkin planlamaların bu birim tarafından geliştirilerek kaza sonrası yaşanan belirsizliklerin giderilmesi büyük önem arz etmektedir. Nitekim son kazada yaşanan olumsuzluklar bu konunun önemini bir kez daha gözler önüne sermiştir. Ayrıca afet ve kaza sonrasında yakınına kaybeden insanların psikolojisi hakkında orayı ziyaret eden üst düzey devlet görevlilerine bilgi verilmelidir. Bunların bu insanlara polis ve korumaları zoruyla ayrıca bir acı ve yıkım yaşatmalarının önüne geçilmelidir. Kurtarma görevi yapan insanların çalışmasını engelleyecek hiçbir faaliyete devlet protokolü dâhil olmak üzere izin verilmemelidir.

Tüm maden işletmelerinde maden üretimi, mutlaka yeterli sayıda ve deneyimde mühendisin nezaretinde yapılmalıdır. İşyerinde her vardiyada daimi olarak maden mühendisi bulundurmaya üretim izni

verilmemelidir.

Teknik nezaretçi ve iş güvenliğinden sorumlu olan mühendis ücretini, denetlemek durumunda olduğu işyeri sahibinden almakta olup bu durum mühendisin işletme ile ilgili kararlarında özgür davranmasını engellemektedir. Bu açıdan, teknik nezaretçinin ve iş güvenliğinden sorumlu mühendisin özgürce karar verebilmesi ve görevini layıkıyla yerine getirebilmesi amacıyla, ücretini oluşturulacak bir fondan alması için gerekli yasal düzenlemeler acilen yapılmalıdır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, denetim elemanı olarak yararlanacağı mühendis kadrolarını çoğaltarak ve gerekli eğitim ve donanımı vererek tüm yurttaki kömür ocakları ve madenleri ekipman ve çalışma koşulları açısından etkin olarak denetlenmelidir.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın madencilikten sorumlu birimi olan Maden İşleri Genel Müdürlüğü'ne, yasa ile *"madencilik faaliyetlerinin iş güvenliği ve işçi sağlığı ilkelerine uygun yürütülmesini takip etme"* görevi de verilmiştir. Bu kuruluş, madencilik sektörünün ihtiyaçlarına yönelik olarak yeniden yapılandırılarak, iş güvenliği ile ilgili denetim birimini oluşturmalı, personel kadrosu gerek nicelik gerekse nitelik bakımından geliştirilmelidir.

Odaların görevi ve yasal hakkı olan mesleki denetimin engellenerek üye denetimini yeterince yapamaması da sorunların çözümünü zorlaştırmaktadır. Bu çerçevede gereken yasal düzenlemeler zaman geçirilmeden yapılmalıdır.

Her işletmede risk değerlendirmesinin yapılması mutlaka sağlanmalı, değerlendirme sonucunda çalışması uygun olmayan işletmeler uygun hale getirilene kadar kapatılmalıdır.

Kamuda görev yapan gerekli birikim ve tecrübeye sahip çok sayıda mühendis ve teknik eleman kendi maddi imkânları ile iş güvenliği eğitimlerine katılarak ve düzenlenen sınavlarda da başarı göstererek iş güvenliği uzmanı belgesini almıştır. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunun kamu kuruluşlarındaki yürürlük tarihinin kanunda yapılan bir değişiklikle 1.7.2016 tarihine ötelenmesi ile kamudaki iş güvenliği uzmanları atıl durumda kalmışlardır. 2016 yılı beklenmeden hemen yapılacak bir düzenleme ile iş güvenliği kanununun uygulaması Kamu kuruluşlarında da yürürlüğe sokulmalıdır. Ayrıca bu iş güvenliği uzmanlarından gerek kamuda gerekse de kurumlarınca kendilerine izin verilerek özel sektörde yararlanmanın yolları aranmalıdır.

Yukarıda belirttiğimiz üzere, sistematik yanlışlıklardan kaynaklanan sorunlar görmezden gelinerek ve geçmiş kazalardan ders çıkarılmayarak, kazaların gerçek nedenlerini ortadan kaldıracak somut adımlar atılmadan günü kurtaracak şekilde sorumluluğu sadece mühendisler, çalışanlara ve kişilere yükleyerek çözüm aramanın doğru olmadığına inanıyoruz.

Kazada yaşamını yitiren tüm maden çalışanlarını bir kez daha rahmetle anar, yakınlarına ve milletimize başsağlığı dileriz. ÜLKÜTEK